

Gewone esdoorn en zwammendiversiteit

Esdoorn-geweizwam. Foto © Ruben Walleyrn

Aan Esdoorn gebonden fungi betreffen hoofdzakelijk saprofyten en enkele parasieten. Omdat esdoorns geen ectomycorrhiza¹ vormen, ontbreken de vaak opvallende ectomycorrhizavormende paddestoelen zoals bijvoorbeeld russula's, boleten, melkzwammen en amanieten. Deze paddestoelen ontbreken ook bij Es en Iep, al vormen deze wel endomycorrhiza. In een uitgebreide Oostenrijkse studie van korstzwammen² op loofbomen (Dämon 2001), staat Esdoorn wat betreft soortenrijkdom op de vierde plaats, een hogere notering dan Berk en Wilg. Let wel, Eik en Populier komen in deze studie nauwelijks aan bod. Slechts één soort, *Dendrothele acerina*, komt enkel op Esdoorn voor. Korstzwammen zijn echter zelden aan één houtsoort gebonden. Volgens de Europese Polyporen³-monografie van Gilbertson & Ryvarden (1993-1994) werden 78 van de 322 besproken polyporensorten reeds gevonden op Esdoorn. Dit is niet weinig wanneer men weet dat ruim een derde van de polyporen bijna uitsluitend op naaldbomen groeit. Er zijn geen polyporensorten bekend die exclusief aan Esdoorn zijn gebonden, maar voor de zeldzame zwakteparasiet *Spongipellis spumeus* vormt Esdoorn een belangrijke gastheer. Het eerste deel van de paddestoelenatlas van Baden-Württemberg (Krieglsteiner 2000) omvat voornamelijk houtbewo-

RUBEN WALLEYRN

nende Aphyllophorales (Korstzwammen, Trilzswammen en Polyporen), met uitgebreide notities over hun ecologie. Bij één derde van de bijna vierhonderd vermelde soorten wordt Esdoorn – en meestal zelfs expliciet Gewone esdoorn – als substraat opgegeven. De als Esdoorn-specialist vermelde *Dendrothele acerina* lijkt in onze contreien vooral op schors van Veldesdoorn te groeien. Een andere schorsbewonende Esdoorn-specialist, *Hymenochaete carpatica*, blijkt zeer strikt gebonden te zijn aan oude, afschilferende stammen van Gewone esdoorn. Deze soort is enkel bekend in het natuurlijk areaal van Gewone esdoorn en vereist daarenboven hoge neerslagwaarden en luchtvochtigheid (Krieglsteiner 1994). De soort is tot dusver niet in België gevonden, maar er is nog nooit gericht naar gezocht.

Esdoorn vormt ook een interessant substraat voor allerlei, meestal minder opvallende ascomyceten (zakjeszwammen) en microfungi (zeer kleine paddestoelen en schimmels). De Esdoorn-geweizwam (*Xylaria longipes*) is hiervan de meest opvallende. In Ellis & Ellis (1997) worden voor Esdoorn vijftig min of meer substraatspecifieke microfungi vermeld. Ter vergelijking: Els (46 soorten), Berk (52), Hazelaar (25), Es (38), Populier (34), Wilg (65), Iep (31), Linde (14). Ook wat betreft microfungi scoort Esdoorn dus duidelijk goed. Hooggespecialiseerde soorten op Esdoorn betreffen bijvoorbeeld: *Rhytisma acerinum* ('intklevkenziekte' op de bladeren), *Lachnum rhytismatis* (Esdoornfranjekelkje, op onderzijde bladeren), *Lanzia luteovirescens* (Esdoornstromakelkje, op bladstelen van afgevallen bladeren), *Pyrenopeziza petiolaris* (Esdoornuitbreekkometje, op bladstelen).

Aangaande de fungidiversiteit op Esdoorn in Vlaanderen, kan worden verwezen naar een onderzoek van De Meulder (2003), die gedurende dertien jaar gezaagde en verterende stamblokken van acht houtsoorten op fungi heeft onderzocht. De soortenrijkdom op Esdoorn (70 soorten) ging deze op Eik (65), Es (60), Wilg (60) en Vlier (48) vooraf. Enkel Berk (93), Populier (82) en Meidoorn (76) scoorden beter. Deze cijfers dienen met enige omzichtigheid te worden benaderd aangezien de totale afbraakperiode van Populier bijvoorbeeld veel sneller verloopt dan bij Eik. Ze geven wel aan dat esdoornhout geen arm substraat is voor fungi. In onze bossen is echter maar weinig groot dood hout van Esdoorn aanwezig. In het bosreservaat Everzwijnbad (Meerdaalwoud) bevinden zich wel enkele grote boomlijken van Gewone esdoorn. Op één ervan werden wel 30 soorten paddestoelen waargenomen, waaronder vrij zeldzame zoals Pluishoedhertenzwam (*Pluteus hispidulus*) en Geschubde stropharia (*Stropharia squamosa*). Esdoorn vormt dus in onze streken ook voor grotere houtzwammen een interessant substraat, vooral wanneer de boom volwassen afmetingen kan bereiken. ■

- Mycorrhiza** (letterlijk uit het Grieks vertaald "schimmelwortel") is de symbiose tussen (hogere) planten en zwammen. Bij de ectomycorrhiza "breit" een paddestoel een "kousje" van schimmeldraden (hyfen) rond de kleinere worteltjes van een boom of struik. Via deze schimmeldradenmantel tapt de paddestoel suikers uit de plantenwortel. De paddestoel neemt op zijn beurt de voedselzoekende taak van de plantenwortel grotendeels over (opname van mineralen, vooral fosfor, en water). Bij de endomycorrhiza wordt geen schimmelmantel gevormd rond de wortel, en dringt de zwam binnen tot in de wortelcellen.
- Korstzwammen:** groep van paddestoelen met een korstvormig vruchtlichaam, glad, geribd, geaderd of fijnstekelig, zonder gaatjes, die vooral op hout groeien. Bekende voorbeelden zijn Gele korstzwam, Paarse korstzwam, Spekzwoerdzwam...
- Polyporen:** groep van paddestoelen met een sporenvormend oppervlak gevormd door kleine tot grote poriën ("gaatjeszwammen"). Bijna alle soorten zijn min of meer taai houtzwammen. Bekende voorbeelden zijn Tonderzwam, Elfenbankje, Doolhofzwam, Berkenzwam, Kaaszwam, Reuzenzwam...